

מראי מקומות - יבמות

צט.

א. לבתו מספק

הק' הערוך לנה, הא אי' בסנהדרין (יט): דמלך אינו חולץ, ופרש"י שם משום דאיכא זלזול בכבוד המלך במה שירקה בפניו, וא"כ, איך בתו חולצת, הא איכא ג"כ זלזול בכבוד אביה במה שירקה בפניו. ותי' ע"פ מה דמשמע שם דמה שהמלך אינו יכול לחלוץ אף כשירצה, משום דמלך שמלך על כבודו אין כבודו מחול, וא"כ שפיר י"ל דאב יכול לחלוץ, משום דאב שמחל על כבודו, כבודו מחול (וקצת משמע מלשונו דיכולה לחלוץ רק אם מחל על כבודו, אבל לכא' מסתימת הגמ' לא משמע כן, וצ"ע). ובזה ביאר הערל"נ למה לא הק' הגמ' כאן מאי קמ"ל, כמו שהק' על הברייתות דלקמן, די"ל דהחי' הוא זה גופא, דיכול אב לחלוץ לבתו, ואין חוששין לזלזול כבודו. עוד כ' לפרש חידוש הברייתא באו"א, שהי' מקום לחוש דאם רואין אותו חולץ לאשה זו, א"כ ודאי אינו קרוב שלה, ויש לחוש שמא ישאו קרוביו לקרוביהן, קמ"ל דאין חוששין לזה.

ב. מאי קמ"ל, עבד ועכו"ם הבא על בת ישראל הולד ממזר הק' הערוך לנה, למה לא אמרי' דגם קמ"ל דקהל גרים אקרי קהל, דאי לא אקרי קהל, א"כ למה עבד הבא על משוחררת הולד ממזר, הרי לכא' משוחררת מותרת לעבד כמו שמותרת לממזר, אע"כ דס"ל דקהל גרים אקרי קהל. ויותר מזה, הא ברייתא זו אליבא דר"מ היא, ומשמע בקידושין דס"ל לר"מ דקהל גרים לא אקרי קהל. ותי' ע"פ מש"כ תוס' לעיל (עט). דגר אסור בשפחה אפי' למ"ד לא אקרי קהל, וא"כ ה"ה דעבד אסור במשוחררת. אולם הק', למה באמת אסורה, הרי האיסור של עבד ושפחה הוא לישראל, ואם גרים לא אקרי קהל, ודאי לא אקרי ישראל, וא"כ מהו האיסור. והביא דבספרי אי' דהוקשו גרים לישראל לכל דינים שבתורה, וא"כ גם לדין זה י"ל דהוקשו. אלא דהק' דבסוטה (כו) משמע דהבבלי לא ס"ל כהספרי, והניח בצ"ע.

ג. ולהם בן

פרש"י, ולא קנה את הבן. אולם ע' במאירי שכ' דאפי' מיירי דקנה את הבן, וכשכתב לו האדון כל נכסיו, שוב קנה עצמו בן חורין. והק' הערוך לנר על רש"י, למה באמת צריך לפרש

דמיירי שלא קנה את הבן, הרי לכא' י"ל בפשיטות דקנה הבן [כמש"כ המאירי], וכשכתב לו נכסיו קנה עצמו בן חורין, ואין לומר משום דא"כ לא קנה המתנה, דמה שקנה עבד קנה רבו, שהרי קיי"ל דקנה עצמו בן חורין ע"י המתנה. וכ' להסתפק, היכא דעכו"ם יש לו בן עכו"ם, ושניהם נמכרים להיות עבדים, האם אמרי' דעדיין יש להבן חיים מאביו כמו כל גוי, כיון דבשעת לידת הבן היו שניהם גוים, והי' מתייחס אחר אביו, או דלמא אמרי' דכיון דעכשיו עבדים הם, שוב אין לו חיים, וכ' להוכיח דבכה"ג לא מקרי בנו. וכ' שעדיין יש להסתפק, היכא דהאב נמכר אבל הבן אינו נמכר, האם אמרי' דהבן מתייחס אחר אביו, כיון דהבן גוי הוא, או דלמא אין האב חשיב אביו, כיון דהאב עבד הוא. וכ' דאי אמרי' דס"ל לרש"י דבכה"ג חשיב הבן בנו, אז י"ל דלהכי פי' שלא קנה הבן, דאז הבן מתייחס אחר אביו, ואז חשיב דמכר את אביו, משא"כ אם הי' הבן ג"כ עבד, לא הי' חשיב אביו, וא"כ לא הי' שייך לומר עליו דמכר את אביו.

ד. קמ"ל כולה ר"מ היא, ועבדא מטלטלי

העירו תוס', הא בכל דוכתא אמרי' דהוקשו עבדים לקרקעות. ותי' דהכא יש לחושבם כמטלטלי, דלא סמכא דעתה עילויהו, לפי שמתים ובורחים. וכ' הערוך לנה, דלכא' הי' שייך להעיר, הא כ' תוס' בב"ב (קנ. ד"ה עבדא) דלא הוי עבדים כקרקעות אלא לענין דינים דאורייתא, אבל לענין דינים דרבנן יש ספק, וא"כ מה קו' תוס' כאן, הא אולי ס"ל דכתובה דרבנן, וא"כ שפיר אמרי' דעבדים כמטלטלי דמי. ולכן כ' דעכ"ל דתוס' כאן ס"ל כהרשב"ם בב"ב שם, דמשמע שם דס"ל דגם לענינים דרבנן אמרי' דעבדים כקרקע דמי, ורק לענין לשון בנ"א יש להסתפק דאולי עבדים הוי כמטלטלין. וע"ע בישורש יעקב שפי' דנח' התירוצים של הגמ' אם שעבודא דאורייתא או לא, דלישנא קמא ס"ל דשעבודא לאו דאורייתא, ומשו"ה הוי עבדים כמטלטלין, ואינם משועבדים להכתובה [דאף דר"מ ס"ל דכתובה דאורייתא, זהו רק מיני', אבל מהיתומים אינו דאורייתא לכ"ע אם שעבודא לאו דאורייתא], ולישנא בתרא ס"ל דשעבודא דאורייתא, ולכן הוו העבדים כמו קרקע.